

Zwijndrecht, samen schoon

Plan van aanpak 2025

Versie 3, 12 mei 2025

Inleiding

Samen voor een schoon Zwijndrecht.

De gemeenteraad heeft op 21 januari 2025 de motie 'lik-op-stuk-afvalbeleid!' ingediend. Hiermee wordt het college opgeroepen om de krachten te bundelen en als taskforce met o.a. de woningbouwcorporaties, Diverz, Buurtaanpak, Veerkrachtige Buurten, HVC en inwoners met een plan van aanpak te komen om het bijplaatsen van afval naast afvalcontainers en het dumpen van afval in de openbare ruimte tegen te gaan. Dit raadsvoorstel met het bijgevoegde plan van aanpak 'Zwijndrecht, samen schoon!' is de reactie van het college op de motie 'lik-op-stuk-afvalbeleid!' eerst worden de mogelijke oorzaken beschreven, vervolgens zoomen we in op de huidige aanpak, de nieuw voorgestelde maatregelen en tot slot laten we u de opties zien die op dit moment nog niet worden geadviseerd.

Bijplaatsingen in Zwijndrecht

In Zwijndrecht hebben we te maken met afval dat naast de vuilcontainer wordt gezet. Van de totale hoeveelheid restafval, wordt 3% gevormd door bijplaatsingen. Relatief gezien is dit een klein percentage en zien we dat de meeste van onze inwoners op een juiste manier hun afval scheidt. Op basis van de meldingen lijkt 30-40% van bijplaatsingen uit grofvuil te bestaan. We zien dat de meeste van deze bijplaatsingen vooral in een aantal buurten in Kort- Ambacht en Noord worden gedaan. Bij deze hotspot-locaties wordt vaker en meer afval naast de container geplaatst. Bijgeplaatst afval wordt binnen twee werkdagen opgehaald. Hiervoor werkt de gemeente samen met afvalbedrijf HVC voor bijplaatsingen rondom afvalcontainers. Bijplaatsingen in de openbare ruimte worden door de gemeentewerf opgeruimd, bijplaatsingen in de portiek van sociale huurwoningen door woningcorporaties. Bijplaatsingen zijn ongewenst gedrag en om dit aan te passen zal gedragsverandering nodig zijn.

Mogelijke oorzaken van de bijplaatsingen:

Op basis van landelijke onderzoeken en gespreksverslagen van afvalcoaches.

- Bewust gedrag: men moet/wil het afval op dat moment kwijt (gemakzucht, weigeren te betalen voor de klepopening ofwel het laten ophalen van afval wat niet in de container past). Bijplaatsen gebeurt zelden door een defecte container. Wanneer containers niet werken, kan dit komen door inwoners die inwoners een grote zak in een kleine klepopening proppen.

- Gebrek aan kennis: men kent de aanbiedregels niet en weet niet waar men afval moet laten als het niet in de container past, of men denkt dat het is toegestaan afval bij de container te zetten, omdat zij dit ook opgehaald zien worden.
- In geval van grofvuil: uithuizingen (een groot aantal verplichte verhuizingen wanneer een wooncomplex wordt gerenoveerd of gesloopt). De € 20 tegemoetkoming in kosten voor het laten ophalen (dit is geen kostendekkend bedrag) kan een financiële drempel zijn, aannemelijker is dat inwoner geen mentale capaciteit, vaardigheden of middelen heeft om grofvuil gratis naar het afvalbrengstation te brengen. Of, indien bruikbaar, door Opnieuw & Co gratis op te laten halen.
- Inwoners verwachten dat er nog een 'opruimdag' wordt georganiseerd: een dag met grote containers waarin inwoners hun grofvuil, onder begeleiding van HVC afvalcoaches, kwijt konden. Dit is t/m 2024 als onderdeel van de pilot 'Buurtaanpak' in een aantal wijken als pilot georganiseerd. Binnen deze pilot is dit gezamenlijk bekostigd met woningcorporaties. Deze pilot is gestopt en overgegaan in het programma Veerkrachtige Buurten. In sommige buurten lijken inwoners hun spullen te verzamelen tot het moment van een opruimdag. Totdat zij teveel spullen inpandig of in hun tuin verzamelen en uiteindelijk door de woningcorporatie verplicht worden om op te ruimen.

Bestaande aanpak

Wat hebben we al gedaan?

Bijplaatsingen zorgen voor een ongewenst beeld in de openbare ruimte. Daarnaast zorgt het voor overlast. Om dit te voorkomen hebben we afgelopen jaren al verschillende maatregelen getroffen om de bijplaatsingen te verminderen.

Maatregelen:

- **Communicatie & preventie.** Afvalcoaches bij hotspot-locaties deur-aan-deur langs, en zijn aanwezig op evenementen zoals markten. Hun informatievoorziening is meertalig. Dit wordt over het algemeen als verhelderend en positief ervaren door inwoners. Daarnaast versturen zowel de gemeente als HVC, informatie over afvalscheiding en hoe de ondergrondse containers werken. Ook wordt het klantcontactcentrum van de Drechtsteden en de sociaalraadsleden van gemeente Zwijndrecht geïnformeerd over de werking van de afvalcontainers en kwijtscheldingsmogelijkheden.
- **Basisscholen** zijn benaderd via het project 'afvalvrije scholen'. Ongeveer de helft van de scholen doet hieraan mee. We proberen kinderen bewust te maken dat afval ook een belangrijke grondstof is en ze het belang van afvalscheiding te leren.
- **Hotspot-overleg** (sinds 2023-2024). Een maatwerk-aanpak waarbij gemeente, toezicht & handhaving, sociale instanties en woningcorporaties samenkomen. Een locatie die is aangewezen als een hotspot, wordt drie keer per week bezocht door toezicht & handhaving. Daarnaast gaan afvalcoaches deur-aan-deur langs op deze hotspotlocaties.
- **Monitoring en analyseren** van meldingen uit systemen over afval-overlast is sinds 2023 mogelijk met de Fixi-rapportages. We analyseren de meldingen en passen daarop ook de hotspotlocaties aan.
- **Buurtaanpak** (pilot t/m 2024, nu: **Veerkrachtige Buurten**). De afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling organiseerde samen met de woningbouwcorporaties de buurtaanpak. Hierbij richtten we ons ook op afval-overlast, om buurten schoon en leefbaar te maken. Inwoners konden hun grofvuil inleveren in de door de gemeente geplaatste containers, deze werden gezamenlijk bekostigd door de woningcorporaties. Sinds 2024 is gestopt met deze pilot, dit is overgegaan in programma Veerkrachtige Buurten. De opruimdagen hadden niet het gewenste effect. Inwoners begonnen het afval op te sparen en er leken inwoners uit andere buurten op af te komen. Binnen het programma Veerkrachtige buurten moet de uitvoeringsagenda nog vormgegeven worden. Inwoners van een aantal buurten zijn al wel per brief geïnformeerd over de alternatieven voor de opruimdagen in de vorm van een container.
- **Toezicht & handhaving** doorzoeken op hotspot-locaties en daarnaast bij meldingen met meer dan vijf bijgeplaatste restafvalzakken op daderindicatie. In 2024 heeft dit geresulteerd

in tientallen boetes van € 95. Toezicht & handhaving zijn zichtbaar met zwaailichten, stickers met een boete-waarschuwing op bijgeplaatst restafval en elke bijgeplaatste restafvalzak wordt doorzocht op een daderindicatie. Met de beschikbare capaciteit is nu een aanpak van twee hotspot-locaties per periode van zes weken mogelijk. Gezien de urgentie en tijdsdruk van de motie 'lik-op-stuk-afvalbeleid!', is vooruitlopend op voorliggend plan van aanpak een afvalvoertuig aangeschaft voor Toezicht & Handhaving.

- **Inwonerbetrokkenheid:** de gemeente geeft inwoners en organisaties de mogelijkheid om zich aan te melden als ZwerfAfvalPrikker. Geprikt afval wordt gratis opgehaald door de gemeentewerf. Daarnaast wordt Leerbedrijf Zwijndrecht Werkt ingezet voor zwerfafvalprikken. Woningcorporatie Trivire mobiliseert zelf ook bewoners om zwerfafval te prikken en geeft inwoners hier een vrijwilligersvergoeding voor.

- **De prestatieafspraken met woningcorporaties** en gemeentes zijn:

“Gemeente en corporaties stemmen met elkaar af over ervaren knelpunten in het beheer van de openbare ruimte (zoals: groen en afval) en stellen in onderling overleg het gewenste kwaliteitsniveau in de buitenruimte vast. Op basis daarvan worden verbeteracties afgesproken en ingezet.”

Dit komt tot uiting door:

- Woningcorporaties sluiten aan bij het (afval)-hotspotoverleg.
 - De kosten voor afval op eigen terrein worden als bedrijfsafval verwerkt en verrekend in de servicekosten van inwoners.
 - Er is een mogelijkheid om “boetes” uit te delen, maar ook voor woningcorporaties is het in de praktijk lastig om tot daderindicatie door de boa's te komen.
 - Trivire committeert zich aan een pilot in de Planetenbuurt waar per adres eenmalig één keer grofvuil opgehaald kan worden op kosten van Trivire.
- **Opruimen** Afvalverwerker HVC rijdt op doordeweekse dagen een route langs overlast-locaties. Wanneer een melding wordt gedaan, wordt een bijplaatsing uiterlijk binnen twee werkdagen opgehaald. Een opgeruimd straatbeeld kan een positieve uitwerking hebben, want vuil trekt juist vuil aan. Maar dit kan ook een negatieffeffect hebben en juist meer bijplaatsingen aantrekken doordat het idee heerst 'dat het toch wel wordt opgehaald'.

Conclusie:

De huidige aanpak is een intensieve samenwerking met verschillende partijen om de bijplaatsingen te verminderen. Deze aanpak heeft op een aantal locaties al een positief effect gehad met minder overlast door bijplaatsingen.

We constateren echter ook dat:

- Wanneer een locatie geen hotspot meer is, na verloop van tijd overlast weer aantrekt. Mogelijk door instroom van nieuwe inwoners.

- Dit kan ondervangen worden door betere borging in afspraken met woningcorporaties en door een optimalisatie in de hotspot-aanpak.
- In bepaalde wijken, waar al meerdere jaren sprake is van afval-overlast, is ondanks de extra inzet van het hotspot-overleg nog steeds sprake van overlast. Van deze buurten weten we dat een intensievere sociaal-maatschappelijke werkwijze gewenst is. Woning-corporaties geven aan een “buurtcoördinator” of “leefbaarheidsoverleg” te missen voor een gerichte aanpak.
- Resultaten uit het voorliggende plan van aanpak zullen daarom in de uitvoeringsagenda van Veerkrachtige Buurten afgewogen worden.
- Alhoewel een daling in aantal meldingen (inclusief meldingen via HVC) zichtbaar is, lijkt de ervaring van overlast te groeien. Een aantal inwoners die meldingen doen of de gemeenteraad aanschrijven, hebben behoefte aan persoonlijk contact met daarin uitleg van de maatregelen die de gemeente uitvoert om bijplaatsingen tegen te gaan en geïnformeerd te worden over een uitgeschreven boete n.a.v. een gemaakte melding. Dit draagt bij aan bouwen aan vertrouwen.
- De inzet van een hotspot-coördinator biedt hier personele capaciteit voor.

Deze constatering is verwerkt in de voorgestelde maatregelen.

Plan van aanpak: Zwijndrecht, samen schoon.

We zien met de invoering van het recycletarief dat we het gewenste effect behalen. Er wordt beter afval gescheiden en de hoeveelheid restafval daalt. De meeste inwoners scheiden hun afval op de juiste manier en de gemeente doet al veel om bijplaatsingen en zwerfvuil van een kleine groep inwoners aan te pakken. Naast het opruimen, richten we ons op het voorkomen van bijplaatsingen en zwerfvuil (preventie). Juist door preventie is het straatbeeld duurzaam te verbeteren. Hierbij is gedragsverandering bij inwoners een belangrijk doel. De huidige maatregelen zijn nog niet afdoende geweest om de bijplaatsingen op alle locaties structureel te verminderen of zelfs te voorkomen en biedt inwoners die de gemeente schoonhouden nog weinig “beloning”. We zien dit verschijnsel bij veel gemeenten in Nederland, ook gemeentes zonder vorm van recycletarief, waarbij het helemaal voorkomen van bijplaatsingen nog niet is gelukt. We zullen de huidige inzet blijven continueren, maar willen daarbovenop onze krachten bundelen om gezamenlijk met partners en stevige maatregelen aan de slag te gaan om bijplaatsingen te verminderen. De uitvoering van dit plan van aanpak zal na instemming van de gemeenteraad per direct starten.

Maatregelen ‘Zwijndrecht, samen schoon’

Monitoring door een hotspot-coördinator

Het is belangrijk om de set aan maatregelen uit dit nieuwe plan van aanpak te monitoren. Middels het fixi-systeem kunnen we zien hoeveel hotspots er zijn in Zwijndrecht en waar veel klachten binnen komen over bijplaatsingen. Na de evaluatie van dit plan van aanpak kunnen we beter inschatten welke maatregelen effectief zijn om bijplaatsingen te voorkomen.

Het hotspotoverleg wordt geïntensiveerd en uitgebreid naar een taskforce afval

Er is geëvalueerd hoe het huidige hotspot-overleg geïntensiveerd kan worden naar een taskforce afval. De huidige werkwijze wordt geïntensiveerd met een meer data-gedreven aanpak, planning en effectmeting. Op een aantal hotspot-locaties zullen de volgende aanvullende maatregelen getest worden:

- Nudging-opties, zoals krijt op de verharding met daarop aanbiedregels of juist de hoogte van de boete;
- Combineren van inzet van afvalcoaches bij activiteiten in dichtbijzijnde wijkcentrum;
- Actiever communiceren van aanwezige toezicht & handhaving en eventuele uitgeschreven boetes.
- Meer persoonlijk contact met inwoners die overlast ervaren.

Dit vraagt om intensievere monitoring en contact met inwoners. De hotspot-coördinatie en bijplaatsingen is iets wat collega's naast alle werkzaamheden moeten uitvoeren. Nu we de taskforce gaan vergroten en meer effect willen bereiken, zetten we hiervoor ook een hotspot-coördinator in die voor 0,5 fte per week aan de slag gaat met het uitvoeren van het plan van

aanpak. De coördinator heeft de aansturing op de maatregelen die in het plan van aanpak worden genoemd en zal ook de coördinatie tussen de partijen gaan oppakken.

Kosten: naar verwachting € 80.000 per jaar

Zichtbaarheid toezicht en handhaving verhogen (vacature per direct)

Om het gewenste schrikkeffect te realiseren willen we toezicht & handhaving meer zichtbaar laten zijn op de hotspotlocaties door het doorgaan van het gebruik van waarschuwingsstickers op het bijgeplaatste afval en vaker of meer hotspotlocaties bezoeken. Hiervoor gaan we de inzet op afval verhogen met 1 FTE, inclusief extra juridische capaciteit voor de afhandeling van het bekeuren. Een eigen afval-wagen is al vooruitlopend aangeschaft.

Kosten: naar verwachting € 100.000 per jaar.

De vervuiler betaald, door invoering van een last onder bestuursdwang (per direct om vanaf 2026 in te kunnen voeren)

Dit betekent dat wanneer een inwoner wordt bekeurd, deze persoon naast de boete van € 95,- ook kosten voor het verwijderen van de bijplaatsing moet betalen. Een eerste inschatting van dit bedrag is € 150 - € 250. Dit vraagt wel nadere juridische uitwerking. Begin 2026 verwachten we te kunnen starten.

Kosten: zie extra inzet Toezicht & Handhaving

NB: De gemeente heeft reeds het boetesysteem aangepast van een strafrechtelijke boete naar een bestuurlijke boete. Daardoor worden inkomsten van boetes door de gemeente geïnd en niet door het Rijk en is het mogelijk om een dader op basis van gevonden daderindicatie door de BOA's te bekeuren en niet enkel op basis van een heterdaad.

Campagne: Zwijndrecht, samen schoon (augustus & september)

Onderzoek toont aan dat een effectieve manier om bijplaatsingen te voorkomen een mix is van de basis op orde hebben, waarin goed gedrag wordt beloond om de gewenste sociale norm te verstevigen. Met daarnaast maatwerk om ongewenst gedrag tegen te gaan. Op dit moment is nog weinig aandacht voor goed gedrag. Daarom bevat dit plan van aanpak een kleinschalige campagne. Onder de noemer 'Zwijndrecht, Samen Schoon', wordt:

- In september beter uitgedragen wat we als gemeente en vooral gemeenschap al wél doen, via Stadsnieuws, online kanalen, acties in wijkcentra, digiborden en (afvalvrije) scholen;
- Eén actie voor zwerfafvalprikkers en andere betrokken georganiseerd die zich inzetten voor een schone buitenruimte, binnen de kaders van de bezuinigingen.
- De (gratis) app 'Helemaal Groen' gelanceerd. Waarmee zwerfafvalprikkers zichtbaar maken hoeveel zij hebben schoongemaakt <https://www.helemaalgroen.nl/>.
- We zullen daarnaast met communicatie een jaarkalender vormgeven om inwoners te informeren over de aanpak.

Kosten: € 5.000 (binnen huidige middelen)

Integrale aanpak met partners (per direct)

- De oproep uit de motie 'lik-op-stuk-afvalbeleid!' voor strakkere afspraken met de woningcorporaties wordt meegenomen in het vormen van de prestatieafspraken. Dit zal met name gericht moeten worden op aanpak van grofvuil door uithuizingen. Grofvuil is in volume (en daarmee kosten aan verwerking en verbranding) namelijk een groot deel van de bijplaatsingen.
- Naast het hotspot-overleg biedt het programma **Veerkrachtige Buurten** (vervolg op Buurtaanpak) het samenwerkingsverband voor langdurige, duurzame, integrale samenwerking met (maatschappelijk) partners. Afvalproblematiek wordt onder de pijler 'wonen' opgenomen. Met verschillende partners, waaronder **Diverz**, wordt samengewerkt aan de veerkracht van inwoners in deze buurten waar een schone, leefbare ruimte aan bijdraagt. **Woningcorporatie Trivire** is de trekker van deze pijler binnen het programma. Resultaten van dit plan van aanpak en de evaluatie van de pilot Buurtaanpak worden meegenomen in de uitwerking van het uitvoeringsprogramma van Veerkrachtige Buurten.

Maatregelen die op dit moment nog niet worden geadviseerd of uitvoerbaar zijn:

Meldpunt Meld Afval Anoniem

In de motie lik op stuk beleid en de raadsvergadering van 21 januari 2025, roept de raad op tot het onderzoeken van een Meldpunt Meld Afval Anoniem. Op dit moment is dit tegenstrijdig met de wens om vanuit één systeem (Fixi) te werken. Binnen Fixi kan anoniem gemeld worden. Inwoners melden ook in Fixi wie zij een bijplaatsing zien doen. Dit leidt zelden tot uiteindelijke daderindicatie. Fixi is bekend bij onze inwoners en een nieuw systeem zal eerst weer onder de aandacht gebracht moeten worden. Tot slot, biedt Fixi ons nu de mogelijkheid om goede analyse te trekken van hotspot-locaties. Een extra systeem vertroebelt dit beeld.

Kosten: n.t.b.

Inzet van cameratoezicht

Net als de invoering van een extra meldpunt, willen we invoeren van cameratoezicht achter de hand houden. Inzet van cameratoezicht is een zwaar middel, met juridische complexiteit, dat alleen ingezet kan worden als eerdere maatregelen onvoldoende resultaat hebben gerealiseerd.

Op dit moment wordt een beleidskader cameratoezicht opgesteld dat bepalend zal zijn hoe cameratoezicht ingezet gaat worden en of cameratoezicht een proportionele maatregel is om afvaloverlast aan te pakken. Voor het overgaan tot cameratoezicht is een veiligheidsanalyse van

politie, OM en gemeente benodigd. Op basis daarvan is de burgemeester door de raad bevoegd om tot inzet van cameratoezicht over te gaan als dit in het belang is van de handhaving van de openbare orde. Hieronder wordt ook verstaan leefbaarheidsovertredingen. Echter, in meerdere gemeenten is aangegeven dat de proportionaliteit voor camera-inzet voor het louter handhaven van bijplaatsingen in de praktijk eigenlijk nooit bereikt kan worden. Ook kan dit stuiten op privacyvraagstukken vanuit inwoners.

Tot slot zijn de kosten voor het aanschaffen, plaatsen, beheren en onderhouden en met name uitlezen van camera's hoog t.o.v. de mate waarin een gewenst effect zou kunnen worden gerealiseerd. De mogelijke inzet van cameratoezicht wil het college nader beschouwen als de resultaten van dit PvA een jaar na de start worden geëvalueerd.

Kosten: n.t.b.

Containertuintjes

Deze vorm van *nudging* is niet mogelijk met het type afvalcontainers. Vormen van nudging die wel per direct ingezet kunnen worden, zijn beschreven bij de maatregel 'intensiveren hotspot-aanpak'.

Servicenorm verhogen: grofvuil 1x gratis op laten halen

We zien dat de oorzaken van bijplaatsingen vaak ontstaan uit gedrag. Mensen willen snel af van hun afval en grofvuil af (service). Er is een mogelijkheid dat het verhogen van de service zorgt voor minder bijplaatsingen en dus minder ervaren overlast. Mogelijkheden om de service te verhogen zijn onder andere het schrappen van de eigen bijdrage voor het ophalen van grofvuil van 20 euro en het inzetten op het sneller opruimen van bijplaatsingen.

Deze serviceverhogende maatregelen zijn echter niet in lijn met het grondstoffenbeleidsplan en de behoefte van de raad om de maatschappelijke kosten beheersbaar te houden én de kosten van de vervuiler bij de vervuiler te laten. Immers, hogere servicekosten komen ten laste van de afvalstoffenheffing (m.u.v. inwoners met kwijtschelding), daarnaast verwachten we een negatief effect op de milieudoelstellingen omdat grondstoffenstromen niet gescheiden worden aangeboden en verwerkt. Ook kan het sneller opruimen een negatief effect hebben op het gedrag, omdat het gevoel ontstaat dat het toch wel wordt opgeruimd.

Vervolgproces

De te nemen maatregelen gaan na instemming van de gemeenteraad direct van start. Een halfjaar na de start informeren we u voor het eerst een eerste evaluatie volgt een jaar na de start.

